

Staráme se opravdu méně o terapii?

Odpověď internisty profesora MUDr. Ladislava Syllaby na pasáž o zdravotnictví v projevu prezidenta T. G. Masaryka 28. 10. 1928 k desátému výročí vzniku ČSR.

Ludmila Hlaváčková

Do we really care less about therapy? A response of prof. Ladislav Syllaba to a passage on healthcare in the speech of president T. G. Masaryk from 28. 10. 1928 (the 10th anniversary of the establishment of Czechoslovakia). On the 10th anniversary of the establishment of Czechoslovakia (28th October 1928) president Masaryk said that our medicine is excellent in diagnostic techniques, but less concerned with therapy. This statement was disproved by the internist prof. L. Syllaba in a treatise “Do we really care less about therapy?”

Key words: T.G. Masaryk • L. Syllaba • diagnostic • therapy

U příležitosti desátého výročí vzniku Československé republiky – 28. října 1928 – pronesl prezident Masaryk projev, nazvaný „Poselství národnímu shromáždění, vládě a lidu republiky“, v němž shrnul politický, sociální, hospodářský i kulturní vývoj mladého státu.¹

Věnoval v něm pozornost i problematice zdravotnické. Závěrem této pasáže uvedl: „Stopuji hygienické směry mnohých zemí; dospěl jsem k poznání, že naše medicína je výborná v rozpoznávání nemocí, ale že se poněkud méně stará o terapii. V Anglii a Americe je v tom poměr opačný. Doufám, že nová generace lékařů účinně sloučí diagnosu s terapií a že takto celé lékařství bude nejen humanisováno, nýbrž všeobecně a od všech politických instancí hygiena a zdravotní profylaxe bude účinně podporována a prováděna.“²

Tuto prezidentem všem zdravotníkům „hozenou rukavicí“ zvedl profesor Ladislav Syllaba (1868–1930). V roce 1930 vyšla nákladem České akademie věd a umění jeho stodvacetistránková odpověď s názvem „Staráme se opravdu méně o terapii?“

¹ *Prezident Masaryk k desátému výročí republiky. Soubor projevů.* Praha, Čin, 1928 s. 7–34.

² Tamtéž, s. 26–27.

Nejprve se pokusme poněkud přiblížit vztah obou mužů. Profesor Syllaba patří k nejvýznamnějším osobnostem pražské lékařské fakulty. Vynikající odborník a pedagog, aktivní účastník veřejného a politického života, oceňovaný i pro své mimořádné vlastnosti lidské. Od 1. 1. 1919 byl řádným profesorem pražské fakulty pro obor patologie a terapie nemocí vnitřních a přednostou I. lékařské (tj. interní) kliniky až do své smrti.³ Byl osobním lékařem prezidenta i jeho paní Charlotty a možno říci i rodinným přítelem. Přímo dojemné jsou zápisky prof. L. Syllaby o posledních dnech Charlotty Masarykové, u které bděl i při její smrti (zemřela 13. 5. 1923) a kterou oplakal u jejího úmrtního lože spolu s prezidentem. Dnešního čtenáře asi také překvapí, že termín zdravotní návštěvy určoval prof. Syllaba, nikoliv prezident, i jak se prezident podepsal: „Profesore Sylabo prosím určete mi hodinu, kdybych měl přijít, rád bych, kdybyste mne prohlédl. Uctivě oddaný T. G. Masaryk.“ 8. VII. 1920.⁴

Také osobní archivárka prezidenta Masaryka Anna Gašparíková-Horáková znamenala ve svých vzpomínkách zajímavou příhodu týkající se zdravotního stavu prezidenta a jeho osobního lékaře. „Prezident si vážil Syllaby nielen ako múdreho lekára, ale aj ako ušľachtileho, vzdelaného človeka a priateľa. ... Pán profesor mi povedal, že za svojej lekárskej praxe mnoho ráz sa presvedčil o zázraku tam, kde jeho medicínske znalosti svedčili, že musí byť koniec; nebol a život pokračoval. Tak tomu bolo i v ťažkej nemoci prezidenta Masaryka na začiatku dvadsiaty rokov. On bol pri ňom na Hrade vo chvíli, keď sa ukazovali všetky predsmrtné príznaky. Lekár nevydržal, šiel do vedľajšej izby a plakal nad národom a štátom. Asi za hodinu sa s úzkosťou vrátil. Prezident sedel na posteli a odkladal na nočný stolík blok s lístkom, na ktorý práve napísal: ‚Rozhodný obrat k lepšiemu.‘“⁵

K Syllabově zmíněné práci je dochován jeho zajímavý dopis,⁶ adresovaný Dr. Vasilu Škrachovi (1891–1943), žáku a osobnímu tajemníku T. G. Masaryka, vydavateli

³ Ludmila HLAVÁČKOVÁ – Petr SVOBODNÝ. *Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348–1939. Díl II. L–Ž*. Praha, Univerzita Karlova v Praze, 1993, s. 301–303. Theodor SYLLABA. Ladislav Syllaba (1868–1930). *Sborník vlastivědných prací z Podblanicka*, 25, 1984, s. 237–26. Václav JIRÁSEK a kol. *Dějiny I. interní kliniky*. Praha, Vydavatelství Karolinum, 1996. Syllabovo jméno bývá ve starších dokumentech psáno jak s jedním, tak se dvěma ll, v tištěných se dvěma.

⁴ V Archivu UK jsou uloženy opisy dokumentů z pozůstalosti profesora L. Syllaby poskytnuté jeho rodinou. Zatím nejsou odborně archivně zpracovány, ale bylo mi umožněno se s nimi seznámit. Využívala jsem část nazvanou „Poznámky L. S. o TGM“. Srov. též Jiří SYLLABA. *Mé vzpomínky na prezidenta T. G. Masaryka*. Praha, Maxdorf, 1997, s. 10.

⁵ Anna GAŠPARÍKOVÁ-HORÁKOVÁ. *U Masarykovcov. Spomienky osobnej archivárky T. G. Masaryka*. Bratislava, Academic Electronic Press, 1995, s. 94.

⁶ Masarykův ústav a Archiv AV ČR, fond TGM oddíl R (republika), karton 359, sig. R-1-67

jeho spisů,⁷ který se uvedené publikace přímo týká, a proto jej zde uveřejňujeme v plném znění.

Klinika chorob vnitřních na Univerzitě Karlově v Praze

přednosta

Prof. Dr. Lad. Syllaba

V Praze 9. XI. 1929

Milý doktore Škrachu,

knížku, o níž jsem Vám svého času vypravoval, že ji chystám jako odpověď na onu větu z loňského poselství páně presidentova k 28. říjnu, kde mluví o lékařské terapii, mám připravenou k tisku. Rád bych, abyste si přečetl úvodní kapitolu a zakončení, a vyslovil se, zda je forma, kterou jsem volil, správná. Budete-li mítí nějaký pozměňovací návrh, prosím, račte mi jej laskavě říci.

Hleděl jsem psáti tak, aby v tónu byl patrný můj známý poměr k presidentu, ale přece zase ta určitá míra sebevědomí, která přísluší v demokratické republice každému muži, tím spíše pak, hájí-li vykonanou práci před forem veřejnosti, třeba proti presidentu. Jsem zejména zvědav po této stránce na Váš úsudek.

Panu presidentu jsem při nedávné návštěvě v Lánech o chystané knížce říkal. Můžete s ním podle svého mínění o věci také mluvit – můžete mu, i uznáte-li za dobré, dát úvod a zakončení přečíst. Ale jen uznáte-li to za potřebí,⁸ jinak na tom netrvám a nechci pana prezidenta v jeho starostech státních svou osobou zaměstnávat. Stačí mi, řeknete-li mu tolik, co za dobré uznáte.

Těším se na Vaši odpověď.

Předem Vám děkuje a ruku tiskne Váš Syllaba“

Bohužel se nepodařilo zjistit, zda a jak se prezident se Syllabovou prací seznámil. Učinně tak alespoň my. Má 104 stran textu, 120 citací prací terapeutického obsahu vyšlých z jeho kliniky a deset stran věcného rejstříku. V předmluvě Syllaba uvádí, že vychází pouze z činnosti svého pracoviště v době od 1. dubna 1919 do 30. září 1930. Podstatné části své publikace předložil k posouzení všem přednostům pracoviště vnitřního lékařství v republice.

⁷ Dr. Vasil Škrach (1891–1943, popraven v Berlíně), Josef TOMEŠ a kol. *Český biografický slovník XX. století. III.Q–Ž*. Praha, Paseka, 1999, s. 274.

⁸ Podtrhl L. Syllaba.

Dle obsahu pojednává o chorobách dýchadel, srdce a cév, ledvin, ústrojí trávicího, jater, žlučovýchodů a žlučového měchýře, krve, výživy a přeměny látkové, o chorobách infekčních, systému nervového, endokrinních, o seroterapii a vakcinoterapii, popudové terapii, rentgenové a fyzikální terapii, terapii zhoubných nádorů, zvláště rakovin, ošetrovatelství, výchově mediků a mladých lékařů v therapeutice a účasti kliniky při organizaci výchovy sester v ošetrovatelství. Zhodnocení úrovně a významu citovaných prací zůstává na lékařích.

V závěru své rozpravy Syllaba znovu zdůraznil, „... že se také o terapii podle svých sil a možností poctivě staráme. Možnosti pro péči o nemocné jsou v bohatých zemích anglosaských při jejich finančních prostředcích jistě větší, ale základ, z něhož naše terapie vychází, je stejně vědecký, stejně určený pokroky therapeutických nauk lékařských a rozvojem medicínské diagnostiky jako tam. Nevědecké směry therapeutické jsou všude, i v zemích anglosaských. Lékaři na jedné straně dobří, na druhé špatní rovněž všude.

Slovo páně prezidentovo by zůstalo křivdou, kdyby na ně nenásledovala věcná informační odpověď.“⁹

Tak se v naší první republice řešily názorové rozdíly „mezi Hradem a podhradím“. A peníze ve zdravotnictví byly vždy a všude „až na prvním místě“.

Summary

In a letter to Masaryk's secretary Škrach, L. Syllaba, a family physician of the Masaryks, communicates his intention to publish a book about therapy in the Czech lands. An edition of the letter.

Author's address:

Ústav dějin lékařství a cizích jazyků
1. Lékařská fakulta, Univerzita Karlova
U Nemocnice 4, 121 08 Praha 2

⁹ Ladislav SYLLABA. *Staráme se opravdu méně o terapii?* Praha, nákladem České akademie věd a umění, 1930, s. 104.